

# مشرق و مرقع

سری ۱۳۳۰

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم      دینی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفته لقی مجموعه اسلامیہ در      اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول : ح . اشرف ادیب

جلد ۲ — ۹

۲۲ شریں ثانی ۱۳۲۸

پنجشنبه

۲۶ ذی الحجہ ۱۳۳۰

عدد ۳۹ — ۲۲۱

بزه يك اعلا مفيد اوله بيلير . لکن بوندن صـ و کره کی ، معاذالله صوک  
پشیمانلق اولور که هیچ فائده ایتمز . ربنا آتانی الدنيا حسنة وفي الآخرة  
حسنه . محمد عا کف

### محقق ایله مقلدک محاوره سی

برنجی محاوره

### عموم مسلمانلرک احوالی حقنده

اسلامده سلف وخلف - اصلاحات ایچون هانکیسنک مسلمانلرک اختیار  
ایتملی - انسان مدنی، انسان منطقی - حال حاضرده مسلمانلرک بدبختلی - بونک  
اوزرینه دلیل - جغرافیا کتابلریله غزتهلرک موثوقیتی - کافرلرک روایتی -  
تواتر - فساد زمان و قیامتک یقین اوله سی - اشراط ساعت حقنده صروی  
اولان شیلرده شبهه - ملت اسلامیتهک مبتلا اولدیغی مرضک سببی شریعتی ترک  
ایتمک اولدیغی - مهدی چیتمدیجه مسلمانلرک غیر قابل اصلاح اولمسی فکری -  
قیامت نه زمان قویه حق - مهدی پی انکار - اسلامک اصلاحی توحید مذاهب  
ایله در .

بوعنوان ایله نشرایده حکمز سلسله مقالاتده ملت اسلامیتهک سعادت  
و سلامتی ایچون چالیشان ؛ بولندقلری شو حال اسف اشتالدن تخلیص  
ایدیله رک اصلاح اولمسی ایچون مبتلا اولدیغی تقالید حادثه دن چیقاراق  
کتاب عزیزک، سنت صحیحهک، سیرت سلفک کوسرتدیکی بوله اقتبصار، و  
تکالیفی تکثیرایله اولنری اذهان بشرک قبول ایدمه جکی برطرزده ابراز،  
غلو فی الدین کبی خلفک زیاده ایش بولدیغی شیئک هپسینی حذف ایدرک  
دینک حال اصلی و بساطت اولیه سنه رجوع واجب اولدیغنه ذاهب اولان  
بر محقق ذی فـون ایله یک چوق زمانلردنبری ملتک مبتلا اولدیغی  
بلای تقلیدی محافظه ایتمک طرفداری اولوب کتاب وسنتله عمل یالکیز  
مجتهدینه مخصوص و اونلرک منقرض اولمسیله بشقه سنکده وجودی محال  
اولمسنه ، کتب متأخرینک کتب متقدمین دن خیرلی و جمعیتلی ، تحصیل  
اعتباریلده غایت مفید ، صوک درجه نافع اولدقلرینه معتقد اولان بر  
مقلد اختیار واعظک محاوره سنی قارئین کرامه عرض ایدمه جکیز .  
علماء ، فناء ، فکر آیکدیگرینه طبان طبانه ضد اولان شواکی ذاتک  
محاوره سی بز مسلمانلره یک بیوک حقیقتلر آکلانه جغندن اون درت  
اون بش قدر مقاله تشکیل ایدمه جک اولان شو محاوره لری نهایت قدر  
دقتله تعقیب ایتملری قارئین کرامه خالصانه اوله رق توصیه اولنور .

برکون بر آرزقه بیلوب واعظلقده کسب شهرت ایدن بر اختیار  
خواجه ایله علوم دینی و فنون حاضرینی تماماً کنیدیسنده جمع ایدن،  
بونکله برابر سعی و غیرتی سایه سنده هم زنکین ، هم ده بیوک بر مأموریت  
صاحبی اولان - ذاتاً بویله اولماسه فاضل اختیار بونکله محاوره یه تنزل بیلله  
ایتمزدی - کنج بر محقق بر طرفده بولنیورلردی ؛ شیخ مقلد ،  
کنج محققه طـوغری توجه ایتمدی ؛ برده باقدی که غایت مغموم ؛  
صانکه نفسنه ، مائه ، اهل و عیالنه بر مصیبت کلش کبی یوزنده  
علائم حزن ظاهر اولیوردی . بونک اوزرینه « شیخ مقلد » دیدی که :  
— سکا نه اولیور ؛ زیرا بوکون سنی اولکی کبی کورمیورم ؛ بن ،

اولان اولدی . « قرق نصیحتدن بر مصیبت یکدر » دیرلر . بز بردکل ،  
بیکلرجه مصیبت کوردک ؛ حالاده کورویورز . باری بوندن صوکره  
اولسون کوزلریمزی آچم ؛ بوندن بویله اولسون عقمیزی باشمزه  
آلم .

ای جماعت مسلمین ! دوکولن قانلر ، یاقیلان جانلر ، سوندو .  
رولن خانانلر ، کول اولان سامانلر ، پایمال ایدیان عرضلر ، آیقلر  
آلتنه قالان ناموسلر ، دشمن آیغیله چیکنه نن یوردلر ، سفالتلرک  
اک مدهشی ایچنده اولومنی بکله یین طوللر ، یتیملر ، قادینلر اوقدر  
چوق ، اوقدر چوق که هپسینی شویله طورسون ، بیکده برنجی دوشو .  
نه بیلجه جک بین ایچون چیلدیرمایق قابل دکل !

آرتیق الله ایچون اولسون بربریمزله اوغراشمقدن وازکچم .  
آرتیق بوفرقلره ، بو ملعون تفرقلره نهایت ویرهلم . بیلدیورسکیز که  
شرقله ، غربده ، شمالده ، جنوبده نه قدر مسلمان وارسه هپسی  
محکوم ؛ همده محکومیتلرک اک ذیلی ، اک سفیلی ایله محکوم ! ایشته  
او زوالیلرک شیمدیلک دینلرینی اولسون محافظه ایدمه یلملری ده شو  
حکومت سایه سنده در . معاذالله بو حکومت ، بو صوک مسلمان  
حکومتی ده بیقیله جق اولورسه روسیه ده کی ، چینده کی ، هندده کی  
جاواده کی ، الحاصل دنیانک هر یرنده کی یوزلرجه میلیون مسلمان  
آرتیق دیننه صاحب اوله مایه جق . اوزمان بز یالکیز کندی و بالمری  
دکل ، درت یوز میلیون عباداللهک و بالی ده یوکلنه جکیز ! نه دنیایی  
کوره جک کوزیمز ، نه حضور رب العالمینه چیقه جق یوزیمز قالمایه جق !  
باقیکیز بربریمزله اوغراشه اوغراشه نه حاله کلدک ! باقیکیز داخلی  
محاربات ایله عسکریمیزی نه حاله کتیردک ! او یله یا ، اللهدن صوکره  
یکانه استنادکامز اولان اوقوجه اردویی سنه لردن بریدر عصیان  
باصدیرمایه ؛ مملکتده قول قول اولمش تفرقه یانغینلرینی سوندورمه یه  
مجبور ایتمک اضطرارنده قالماسه یدق ، هیچ عسکریمز ایچون بویله  
بر موفقیتسنزلک تصور اولنه بیلیرمی ایدی ؟

ای جماعت مسلمین ! بز دشمنلریمزک قوه کلیه سی پریشان ایتمدی ؛  
بلکه اونلرک طلیعه لری باشمزه بوفلا کتی کتیردی . او طلیعه نه ایدی  
بیایورمیسکیز ؟ اردولردن - سنه لرجه - اول حدودیمزک داخلنه  
صوقدقلری تفرقه ایدی . بز کوزیمزی آچوب اونی تپه له مدکدن  
باشقه بالعکس بوتون قوتیمزله اوکا ظهیر اولدق . کندی سونکومیزی  
کندیمزه چویردک ! بوکون بز کندیمیزک ، کندی سیئاتیمزک مغلوبی بز .

ای جماعت مسلمین ! حکومتی کندی حالنه براقیکیز ، حربی  
ایدمه جک ، صلحی یاه جق ، هانکیسی خیرلی ایسه اوکا قرارویرسون .  
یالکیز ، کلک بزلر کندی آره مزده ایدی بر صلح عقد ایدم . یوقسه  
بو حال ایله یاشامه نک امکائی قالمادی . بربریمزله باریشمازسه ق ؛ حرب  
خارجی بیتریتیمز داخلی محارباته - بر معتاد - دوام ایدرسه ک ؛ شو  
فلا کتلدن ده عبرت آله رق ال برلکیله چالیشمازسه ق ؛ اللهک دست  
انتقامی اسارت ابدیه دامغاسنی آلمزه اوره جقدر . بوکونکی ندامتمز

طوغری دکدر ، چونکه بعض قوملر وار که مسلمانلر اونلردن دهاغنی درلر . علمه کئنجه ؛ غیر مسلملرک الله کی شیلره علم اطلاق اولماز که مسلمانلرک علماً کری ده اولدیغنی ایلری به سورده سین .

محقق : — علم جغرافیا ایله هر طرفه کیدن غزتهلر کرک بلاد مسلمین ، کرک بشقه بیلیمدیکمز برچوق یرلری بزه پالاق بر صورتده تمثیل ایدیور ، اوقدر که دائماً کوزمزک اوکنده کی اونلردن هیچ برشی بزدن کیزلنه میور ، فقط بن سنی اویله کوریورم که بوراده کی ثروت و علم کی کوزوکرک اوکنده اولان شیئی بیله بیلیمورسک . بناءً علیه بوباده سنکله مناقشه به کیریشمکده معذورم ؛ چونکه بنم غرضم مسلمانلرک ال بدبخت ، غایت مسکین اولدقلرینه دائر سنده بر قناعت حاصل ایدرک بونی آره مزده جریان ایده جک مباحثه به اساس وقاعده قیلمقدر .

مقلد : — محنته جغرافیا کتابلریله غزته سوزلرندن بشقه دلیک اولیان سوزلره نصل اولورده قناعت ایدرم ؛ حالبو که دلیل اوله رق ایراد ایتدیکنک شیلرک هرا یکسی ده کندیلرینه اعتماد جائز اولیان کذب محضدر ، چونکه بونلرک محل صدوری کفره در ، کافرک روایتی ایسه غیر مقبولدر .

محقق : — کافرک روایتی وادی کفرده ، کفری اثبات ، مخالفتی ابطاله تعلق ایدن یرده مقبول دکدر . فقط یالان سویلکده فائده اولمازده غرض ومنفعتی طوغری سویلکده اولورسه اوزمان کافرک سوزینه اعتماد اولنور . ایسته جغرافیا ایله غزته ده بونوعدنر ؛ چونکه بونلردن هم کندیسی ، هم ده منسوب اولدیغنی قوم فائده کوره جکدر . بناءً علیه عقل حکم ایدر که بونلری یازان کرک نفسنی ، کرک ملتی الداتماقی ایچون دائماً طوغری بی آریوب بولمغه مجبوردر ؛ بونکله برابر بویکی موضوعلرده دوغروی آراغه مجبور اولدقلرینی بزه کوسترن ده بعض سبیلرده واردر ؛ مثلاً بو وادیده یازی یازانلر یازدیغنی شیک طبع اولنه رق برچوق کیمسه لک اوکا مطلع اوله جغنی و بناءً علیه دوغری یازمدیغنی تقدیرده السنه انتقاده دوشه جکنی هیچ بر وقت خاطر دن جیقاره مازلر . مسلمانلر حقنده حاصل ایتدیکنم قناعته بویکی وجهدن ده قوی بر دلیل وار که اوده علم یقینی افاده ایدن تواتردر ؛ چونکه اک مهم جغرافیالرک بو خصوصده ویردیکی معلومات ایله جرائد مشهوره نك اخباری ، ممالک مدنیه نك عمومنده بولان ازانس شرکتلری ، تلغراف حوادثلریله متفقدرلر . شوراسی ده معلومدر که : تواترک رواتنده دین شرط دکدر ، انجق تواترده شرط اولان — کتب اصولده کورلدیکی وجهله — بالغ اولان کیمسه ده علم یقین حاصل اولمقدر .

مقلد : — تواترده رواتنک کذب اوزرینه اتفاق ایتمه سی لازمدر ، حالبو که بو شرطک تحقیق ایچون روایت ایتدکاری شیده رواتنک بر غرض ومنفعتی بولنماقی لازمدر . علم جغرافیا مسائلنه نسبتله بو شرط ، سویلدیکنک وجهله — هر نه قدر تحقیق ایدیورسه ده ازانسلرک ، بوسته لک ویردیکی معلومات حقنده تحقیق ایده من زیرا اونلرک راوی وموزعلری ایچون بر طاقم سیاسی غرضلر واردر .

سنک کی کیمسه لک بر طاقم شیئه اهتمام ایدوب غمناک اولمسنه تعجب ایدرم ؛ حمد اولسون وجودک صاغلام ، الله علم ، ثروت ، منصب کی شیلری جمع ایتمه موفق قیلمش ، دهانه به مراق ایدیورسک ؟

محقق : — اقدم مساعده کزله اسبابی آکلاته ییم ؛ معلومدر که بن انسانم ، حالبو که انسان دیمک کندیسنک ؛ سعادتیه مسعود ، فلا کتیه متالم اولدیغنی بر ملتک عضوی اولدیغنی بیلان اجتماعی بر مخلوق دیمکدر . حالبو که بن منسوب اولدیغ ملتی بتون ملتک دوننده ، هپسندن بد بخت کوریورم ؛ شو حالده نصل اولورده بو قدر بد بخت ، بودرجه خذلان ایچنده اولان بر وجودک اعضاسی مسعود ، مسترخ القلب اوله بیلیر ؟

مقلد : — سندن بو کی سوزلری ایشتیکنمه تأسفلر ایدرم ؛ چونکه سن بو سوزلرکله هم منطقاً ، هم ده دیناً بیوک خطا ایتمش اولدک ! منطقاً ارتکاب ایتدیکنک خطا شوکه : انسانی علماء منطقچه جمع علیه اولان « حیوان ناطق » تعریفندن بشقه بر شی ایله تعریف ایتدک . دیناً ده خطا ایتدک ؛ چونکه بتون مسلمانلری انسانلرک اک دوننده کوستردک . بونکله مسلمانلری غیبت ایتدیکنک کی بین الاسلام جمع علیه اولان « محمد امتی خیر اوزرینه در » سوزینه ده مخالفت ایتمش اولدک .

محقق : — مقصد من انواعک ، اجناسک ماهیتلرینی تحدید ایتمک دکل که انسانک تعریف منطقینی ذکر ایتمه لزوم حس ایدم ؛ بز آنجق اجتماعی بر موضوعده اداره کلام ایتمک ایستیورز ؛ بناءً علیه انسان حقنده سویلش اولدیغ کلام عندالمنطق صحیح دکسه ، علوم اجتماعیه علماسی عندنده صحیحدر .

صوکره غیبت ایتدک دیورسک که بوده دوغری دکدر ، زیرا بن بخصوصه بر انسانی ذم و تحقیر ایتدم که غیبت اولسون . بو عصرده امت اسلامیه نك غایت کری ، اک بدبخت اولدیغنی ایسه شک وشبهه کتورمه بن بر حقیقتدر ؛ بو حقیقتی تسلیمده تردد کوسترنلر ، احوال عالمدن هیچ بر شیئه واقف اولیانلر ، ممالک اسلامییه کیملر حاکم اولدیغنی ، اسلاملرک دوچار اولدیغنی فقر و ذاتی ، هر طرفه اونلره ایدیلن تهماسوز اشکنجه لری اکلامیانلردر . حالبو که اونلر اوقدر طورمش ، اوقدر کزیده قالمش لک صانکه هپسی عقل و اذعاندن محروم بر سورو بهایم ، یاخود حس وشعور دن نصیبی اولیان بریغین جاددر . اجماع نامنی ویردیکنم بر طاقم اساسسز سوزلرک خطری ایچون محسوسات یقینییه تکذیب ایتمه من منطقدن استفاده ایتدیکنم عقلک ، فکر صحیحک شاننه لایقمیدر ؟

مقلد : — سن بتون مسلمانلرک حالی کیدوب کورمدک که اونلر حقنده سرد ایتش اولدیغنی شی صحیح اوله بیلسون ! جائز که بزدن اوزاق اولان مملکتلرده شوکت وسامانی یرنده قوتلی اسلام حکومتلری واردر . مع مافیه بوسوزم اسلاملرک علماً ، مالا بشقه ملتدن اشاغیده اولدیغنی تسلیم ایتهم اوزرینه در ؛ حالبو که بوده

بعض صاحبان بنی تبشیر ایتدی که مهدی بوعصرده چیه جق، قیامت مه اون بشنچی عصر اولارنده قویه جقدر. حتی بونک اوزرینه «لاتائیکم الابعته» آیت کریمه سیله ده استدلال اولیور. چونکه «بعته» کله سنک حروفی ابجد حسابیه ۱۴۰۷ یه بالغ اولیور.

برده «ان أساءت أمتی فلها يوم وان أحسنت فلها يوم ونصف» حدیث شریفی وارد که اوده بر دلیل دیکرد. زیرا «یوم» عنده بیک سنه در. حمداولسون اسلام فلها کیتمدیلرده آنک ایچون بیک کچدی فقط نصفنک آخرنده قیامتک قویه جفی شبهه سزدر.

محقق: — مسلمانلرک ضعفه سبب دین ایله عملی، شریعتله حکمی ترک ایتملریدر، سوزیک بن ده قبول اییدیورم. لکن بن بونی باشقه درلو آکلایورم. شریعت رجوع ایتک آنجق مهدی قوتیله اوله بیلیر بونک صحتیه معتقد دکل، بن دیورم که بو اعتقاد، مسلمانلرک یک بیوک سوزگه کلنجه بونی قطعاً قبول ایده مم، چونکه دردندن، اک مهلک امراضندن در.

مسلمانلری اصلاح ایده جک برکله وارسه اوده بتون مذهب اختلافلری قالدیره رق اساس اسلامیتده اولدینی کی مسلمانلری بر یوله سوق ایتکدر.

مهدی فکرنندن ده غریب برشی وار که اوده قیامتک زمان وقوعی آیتله استدلال ایتکدر. چونکه قرآن ایله حدیثده معلوم اولیان بو کی استدلالاته قطعاً دوعری نظریله باقیله ماز.

[بونی متعاقب بر کون صکره ینه برلشمک اوزره یکدیکنرندن آریلوب هر بریسی مقاملرینه کیتدی.] \*\*\*

## فلسفه

### مهم بر سؤال

ملت اسلامیه خطاباً اورریا علمای طرفندره

اوروپا علماسندن بر ذات بعض جرائده علمای اسلامیه به سؤال آتی ایراد ایتشد:

«شریعت محمدیه نک شرایع سالفه فی نسخ ایتسی، بوندن صکره اونک هیچ بر شریعتله نسخ ایدیلیمه جکی، بونکله برابر شریعت محمدیه نک کافه شرایع ارجح وافضلی اوله سی نه ایله ثابت و بو باده فنی، عقلی دلیل نه در؟»

جواب: [\*]

هوانک غایت صاف، جو سمانک بلوطدن خالی، پارلاق

[\*] بو جوابی ویرن ذات عباده کویلیم افندی در که کنیدی مهدی بر انکیزدر. بو کون یاریم عصری متجاوز برسنده بولنان بو ذاتک بری احمد، دیکری محمد اسمنده ایکی غدوی ده واردر. کنیدی (وسلیان) مذهبی اصحابی آرهنده طوغش و یک جوق زمانلر اولره وعظ ونصیحت ایتشد، اکثریا ریاضیاته اهمیت ویریور، اوکا داتر تدقیقانه بولنیوردی. ۱۸۸۳ ده خسته لغه دوچار اوله رق بر سنه قدر اسیر فراش اولوب قالدی. بونک اوزرینه تبدیل هوا ایچون جنوبی اسپانیایه قدر بر سیاحت اجرا ایتدی. جل طارقه و طنجه ده بر مقدار اقامت ایدرک اوراده ایکن مسلمانلرده کوردیکی شدت اخلاص اسلامیت حقنده تدقیقانه بولنق هوسنی اویندیردی. دین اسلامده کورمش

محقق: — بن اونلرک هر سویلدیکنه طوغری نظریله باقوبده اونلری هر حالده غرض و هوادن تبرئه ایتک ایسته میورم، لکن اونلرده کی غرضک حقیقتی کیزلیه جکی ده توهم اولمه ملیدر؛ انجق اونلرک یاپایله جکی شی، اعتذار وتلطف کی بعض تصرفاتدن عبارتدر؛ ترانسوال محاربه سننده انکیز رویتر ازانسنده کوردک که انکیزلرک بوژلری بتون بتون محو ایتدیکنی خبر ویریوردی.

یالکیز شرکت واحده یمه اعتمادده بو قدر بر محذور اوله بیلیرسه ده غرضلری، سیاستلری یکدیگرینه طبان طبانیه ضد اولان مختلف ازانسلرک، هر طرفه جرائد نشرایدن پوسته لرایله برابر متفقاً ویردیک معلوماته نه دیه جکسک؟

مقلد: — جرائدک، فلانک صدقندن قطعاً نظر سکا قارشو حقیقتی تسلیم اییدیورم که بو کون بالجه مسلمانلر یک فنا بر حالده در؛ زیرا شمده آخر زماندر، بو کی حاللرک هپسی ده قیامت علامتلرنددر. قیامتک قویا جغنده ایسه هیچ شبه اولدینی جهته بو فناقلر کوندن کونه تزیاید ایده جک، حتی اوقدر که یر یوزنده هیچ بر مؤمن قالمیه جق. انجق خیرسنرک خیرسنری قاله جق. قیامتده او فنا انسانلرک اوزرینه قویه جق. بناء علیه بو کون مسلمانلرک بولندینی حال اسف اشتماله قارشو اهتمام ایتک، اصلاحنه چالیشمق اونک ایچون مایوس اولق معناسر شیدر، چونکه بونلر حضرت پیغمبرک اخبارینک مصداقیدر که ازاله سی محالدر.

محقق: — ایشته سنکله مذاکره ایتک ایسته دیکم شیک بعضیسی ده بودر. زیرا اخبار جرائد و جغرافیائک صحتی حقنده سنده نه قدر شبه وارسه نیم ده بر چوق کتابلرده قیامتدن اول وقوعی روایت ایدیلن علامات قیامت حقنده کی شبهم اوندن ده زیاده در. بو باده وارد اولدینی ذکر ایدیلن اخبارک متون واسانیدی، اونلردن مقبول وغیر مقبول اولانلری حقنده مباحثه ایتک بو مجلسده ممکن دکدر. لکن نصل اولورسه اولسون بولندیغمز شو حال اسف اشتمالک هپسی ایچون بر سبب اولدینی کی هر مرض ایچون ده بردوا اوله جغنی انکار ایده میز! چونکه هیئت اجتماعیه ده اشخاص کی بعض اسباب طولانیسیله مرضه مبتلا اولور، مع هذا اونده حیاتدن جزئی بر اثر بولندج شفا یاب اولمه سندن امید کسینمز. شو حالده ای استاذ! عموم ملت اسلامیه یی استیلا ایدن مرض مزمنک اسبابی و چاره تدوینی حقنده فکرک نه در؟

مقلد: — بونک سببی عملاً، حکماً شریعتی ترک ایتکدر. بونک ایچون هیچ بر درلو علاج ده یوقدر؛ زیرا قیامت یقین در. بو ایسه - یوقاریده سکا سویلدیکم وجهله - انجق شرارناس اوزرینه باطلا - یه جقدر؛ شو قدر که: هم دینی، هم دنیایی افساد ایدن سلاطین، حکام؛ شریعتله حکم ایدرده انسانلری اونکله عمله الزام ایدرلرسه جریحملر بر آز کسب عافیت ایدر، احوال اسلامیه رآز ایلکه طوغری یوزچوریر که بوده مهدی چیممدج ممکن دکدر. مع مافیه